

ORKESTRSKI CIKEL 2013/2014, 3. ABONMAJSKI KONCERT

Četrtek, 13. februar 2014, ob 19.30, dvorana Union, Maribor

ACADEMY OF ST MARTIN IN THE FIELDS

Xavier de Maistre, harfa

Generalni pokrovitelj cikla

www.nd-mb.si

ACADEMY
of ST MARTIN
IN THE FIELDS

Spored

Edward Elgar (1857–1934)

Uvod in Allegro za godalni orkester, op. 47

Moderato – Allegro – Fuga: Allegro

Wolfgang Amadeus Mozart (1756–1791),

prir. **Xavier de Maistre**

Koncert za harfo in orkester (po Koncertu za klavir in orkester št. 19 v F-duru, KV 459 – »Koncert ob kronanju«)

1. Allegro
2. Allegretto
3. Allegro assai

* * *

Elias Parish Alvars (1808–1849)

Concertino za harfo in orkester v e-molu, op. 34

1. Allegro moderato
2. Andante: Romanca
3. Allegro: Rondo

Wolfgang Amadeus Mozart

Simfonija št. 17 v G-duru, KV 29

1. Allegro
2. Andante
3. Allegro

Poznoromantični angleški skladatelj **Edward Elgar** je slovel po svojem izjemnem čutu za glasbeno oblikovanje. Ta čut je moč opaziti tudi v njegovi prefinjeni in nenavadni veščini muziciranja, s katero je znal zajeti tako bučno monumentalnost kakor rafinirano in rahločutno nežnost, ob tem pa je ostal prepoznavno »angleški«.

Elgar je poleg znanih oratorijev ter vokalnih in komornih del napisal tudi nekaj orkestrske glasbe. Med njegove najpomembnejše simfonične stvaritve sodita priljubljene *Variacije Enigma* iz leta 1899 ter marš *Pomp and Circumstances*. *Uvod in Allegro za godalni kvartet in godalni orkester* je nastal po naročilu Londonskega simfoničnega orkestra za izvedbo v marcu 1905, posvečen pa je bil skladateljevemu prijatelju, profesorju Samuelu Sanfordu z Univerze Yale. Delo je nastalo iz starejših skic in ima mestoma skoraj pastoralni pridih. Navdihnila ga je narava Malvernskih hribov in obmejnih valižanskih krajev, kamor se je Elgar preselil, pa tudi spomin na počitnice v Cardiganskem zalivu leta 1901. Tam je skladatelja na klifu, »med modrim morjem in modrim nebom«, dosegel zvok petja. Kasneje se je spomnil na svojo »valižansko temo« in jo vključil v *Uvod in Allegro*. Skladatelj, ki je bil sam izvrsten violinist in tudi violist ter je svoje instrumente dobro poznal, se je držal tudi načela, da je pri komponiranju za godala treba »študirati starega Händla«, h kateremu se je sam »zatekel po pomoč«. V delu tako odzvanja tradicija baročnega *concerta grossa*, v katerem manjša skupina izvajalcev (kvartet oz. *concertino*) predstavlja kontrast večji (orkester), hkrati pa se z bogato romantično teksturo že ozira v nove smeri komponiranja za godala. Pri prvi izvedbi, kjer je dirigiral sam skladatelj, je bilo delo sprejeto z mešanimi občutki; a že nedolgo zatem se je trdno zasedlo v železni repertoar godalnih orkestrrov.

Nikoli dotlej in nikoli poslej se ustvarjalni nagibi **Wolfganga Amadeusa Mozarta** niso tako zelo usmerili h klavirskemu koncertu kot ravno v letu 1784. Drug za drugim so nastajali koncerti KV 449, 450, 451 in 453, po nekoliko daljšem presledku pa še KV 456 in 459. Koncerti pričajo,

da je tej zvrsti veljala posebna skladateljeva ljubezen. Navdušen je bil nad zmožnostjo dinamičnega niansiranja in nad visoko artikulacijsko preciznostjo pianoforteja, instrumenta, katerega razvoj se je sicer začel že v začetku 18. stoletja, Mozart pa ga je spoznaval v že izpopolnjeni različici. Za razliko od zvoka današnjega koncertnega klavirja je imel Mozartov pianoforte bolj občutljiv in prefinjen zvok. Obenem je bil Mozart v tem času med najbolj iskanimi dunajskimi pianisti in skladatelji, kar mu je omogočilo gmotno brezskrbnost in spodbudilo njegovo ustvarjalnost.

Pri večini koncertov tega leta lahko kljub raznovrstnosti oblik in razpoloženj zasledimo slogovne podobnosti. Tako npr. predstavlja jedro koncertov KV 451, 453, 456 in 459 isti punktirani ritmični motiv koračnice. Koncertom je skupna tudi zasedba: poleg solističnega klavirja so tu še flavta, 2 oboi, 2 fagota, 2 rogova in godala. Odlikuje jih izvirna in bogata obravnava pihal, ki so bila v tovrstnih delih pogosto zapostavljena. Najbolj pa koncerte medsebojno povezuje »komornoglasbeni« značaj, ki jih časovno in duhovno postavlja ob bok godalnim kvartetom, posvečenim Haydn.

Klavirski koncert št. 19 v F-duru, ki ga bomo slišali v priredbi za harfo in orkester virtuozu Xavierja de Maistra, je nastal decembra 1784. Poleg *Klavirskega koncerta št. 26* je to drugi *Kronanjski koncert*, saj je Mozart oba koncerta izvajal na kronanju Leopolda II. v Frankfurtu. Začetni stavek zaznamuje punktirani ritem koračnice, a v allabreve taktu, zaradi katerega je manj udaren in vojaški. Kot kontrast izstopa še pozibavačča se tema v triolah (pihala) in osminkah (godala), nato pa ekspozicijo slišimo še v klavirju. Izpeljavo členi ritem koračnice, klavir pa posega vmes s svojimi figurami. Sledeči *Allegretto* je nežen serenadni stavek, ki na trenutke spominja na Suzanino arijo »Deh vieni« iz *Figarove svatbe*; tudi nekoliko otožnejši srednji del ostaja v okviru serenadnega razpoloženja. Zaključni rondo niha med veselostjo in strogim kontrapunktiranjem, pri čemer orkester v izbrušenem dialogu igra vlogo strogega partnerja, klavir pa mu odgovarja z drzno igrivostjo.

Elias Parish Alvars velja za enega najslavnejših harfistov vseh časov. Rodil se je v glasbeni družini v Teignmouthu, obmorskem mestu v angleškem Devonu. Bil je pravi romantični skladatelj in virtuozi, ognjevit umetnik, ki je od mladih let nastopal na mednarodnih turnejah. Potem ko je zaslovel, je živel pretežno na Dunaju in veliko potoval po vsej Evropi ter na Vzhod. Nekaj časa je bival v Italiji, kjer je na njegov slog vplivala tudi opera; pod tem vplivom je napisal uverturo *Legenda o Teignmouthu* ter simfonijo, ki je nikoli niso našli. Pri izletu na Vezuv leta 1844 se je resno poškodoval in dva meseca ni mogel igrati harfe. Umril je star komaj štirideset let, kmalu zatem, ko je z družino zapustil Dunaj; zaradi revolucije leta 1848 je iz mesta odšlo mnogo njegovih učencev in znašel se je v finančni stiski. Jeseni se mu je zdravje naglo poslabšalo; umrl je domnevno zaradi izčrpanosti in pljučnice.

Parish Alvars je bil znan in cenjen med največjimi glasbeniki svojega časa, kot so bili Liszt, Mendelssohn in Berlioz. Slednji je zapisal, da je Parish Alvars zanj »Liszt na harfi« in »čarodej«, v čigar rokah se harfa »spremeni v sireno«, medtem ko so ga kritiki slavili kot »Paganinija na harfi«. Skladatelj si je prizadeval, da bi harfa postala enakovredna klavirju in da bi iz salonskega postala resen solistični instrument. Njegove kompozicije razodevajo, da je svoj instrument poznal do obisti. Razvijal je tehniko pisanja za harfo z dvojnim pedalom, instrument, ki ga je izumil francoski izdelovalec klavirjev Érard. Kot prvi je notiral glisando, ki ga izvajajo na eni sami struni s pomočjo ključa za uglaševanje harfe; tehnika je med harfisti priljubljena še danes. Parish Alvars je raziskoval »še neslišane zvočnosti« svojega časa in različne harmonske efekte na harfi ter izumil »tehniko treh rok«, kakor je sam imenoval način, pri katerem oba palca igrata melodijo, ostali prsti obeh rok pa jo spremljajo z arpeggi. Tristavčni *Concertino v e-molu* je bil posvečen grofici Natalie Boux Boevedeu. V delu lahko slišimo vplive Mendelssohna, Liszta in Chopina, njegova briljanca in virtuoznost pa dokazujeta, da je harfa zares koncertantno glasbilo *par excellence*.

Mozartova *Simfonija št. 17 v G-duru* je bila napisana maja 1772 v Salzburgu in tako sodi še med njegova mladostna dela (kakorkoli že je oznaka pri Mozartu problematična); to tudi še ni simfonija v današnjem pomenu besede. Gre za delo, napisano po zgledu italijanske operne sinfonije in pa sinfonij Johanna Christiana Bacha, s hitrim, počasnim in zopet hitrim stavkom. Opazni pa so tudi vplivi Manheima, Dunaja in Josepha Haydna. Simfonija je orkestrirana za par oboj, par rogov in godala. Gre za sveže in dramatično delo, polno presenečenj in radoživosti. Prvi in zaključni stavek sta v sonatni obliki. V prvem stavku briljirajo predvsem violine, saj se simfonija začne z odločno glavno temo v violinah; tudi nežnejša druga tema je najprej zaupana violinam. V počasnem drugem stavku v C-duru lahko slišimo očarljivo temo, ki se znova ponovi po kontrastnem in nekoliko kompleksnejšem srednjem delu. Stavek ima skoraj plesni značaj; je nekakšna gavotta. Energetični in razgibani zaključni stavek v tridobnem metrumu nam v klicih rogov pred oči (in v ušesa) prikljči lovske prizore.

Katarina Šter

ACADEMY OF ST MARTIN IN THE FIELDS

Orkester Academy of St Martin in the Fields je prepoznaven po dodelanem in izpopolnjenem zvoku. Sir Neville Marriner je leta 1958 orkester izoblikoval iz skupine izjemnih londonskih glasbenikov, ki so leto kasneje prvič in brez dirigenta nastopili v cerkvi, po kateri se orkester imenuje še danes. Orkester je od ustanovitve vodil Marriner s pozicije koncertnega mojstra, prav medsebojno kolegialno ozračje in prilagodljivost prvotnega majhnega orkestra brez dirigenta pa ostaja prepoznaven znak zasedbe. Ta tradicija se nadaljuje še danes, ko je mesto glasbenega direktorja prevzel znameniti violinist Joshua Bell. Z več kot 500 posnetki velja Academy of St Martin in the Fields za enega izmed orkestrov z največ posnetki na svetu. Svojo prvo zlato ploščo je prejel za posnetek Vivaldijevih koncertov *Štirje letni časi* leta 1969, posnetek z Joshuo Bellom iz leta 2007 pa je dosegel prvo mesto na Billboardovi lestvici klasične glasbe. Za posnetek glasbe za film *Amadeus* je orkester prejel kar 13 zlatih plošč, posnetek glasbe za film *Angleški pacient*, ki jo je izvajal orkester, pa oskarja za najboljšo glasbo. Marca 2013 je orkester izdal svoj prvi posnetek pod vodstvom Joshue

Bella pri založbi Sony Classical, in sicer Beethovnovi *Simfoniji št. 4* in *št. 7*.

Orkester se je na prvo evropsko turnejo podal leta 1967. Danes izvedejo kar okoli 100 koncertov letno na tujih odrih in se odpravijo na približno 15 koncertnih turnej vsako sezono. V sezoni 2013/2014 bosta orkester in pa njegov Komorni ansambel nastopila na prizoriščih po Združenem kraljestvu, Evropi in Združenih državah. Glavni gostujoči dirigent Murray Perahia je orkester vodil na evropski turneji novembra in decembra, prihodnji mesec pa se bodo pod vodstvom Joshue Bella podali na veliko turnejo po Združenih državah.

Poleg koncertov in turnej pa Academy of St Martin in the Fields še zmeraj prireja tudi vrsto predkoncertnih pogovorov, dogodkov in odprtih vaj. Njihov skupnostni in izobraževalni projekt *Outward Sound* želi na inovativne načine približevati možnosti glasbenega ustvarjanja udeležencem vseh starosti, okolij in sposobnosti, ki brez tovrstnih programov ne bi imeli dostopa do glasbe.

Repertoar orkestra se v tej sezoni osredotoča na simfonije Beethovna, Haydna, Mozarta in Stravinskega, na Bachove kantate ter skladbo *Škerjanček poleti* Vaughana Williamsa (izdaja iz leta 1971 je bila med drugim tudi ena od najboljše prodanih albumov orkestra). Vrhunec sezone pa bo zagotovo 90. rojstni dan sira Nevilla Marrinerja s slavnostnim koncertom v londonski Kraljevi festivalski dvorani, kjer bodo poleg osrednjega slavljenca nastopili tudi Murray Perahia in Joshua Bell.

XAVIER DE MAISTRE

Xavier de Maistre spada med tiste izvirne soliste, ki na novo postavljajo pravila o tem, kaj zmoreta glasbenik in njegov inštrument. Poleg novih skladb, ki ga zanj pišejo skladatelji, kot sta Krzysztof Penderecki in Kaija Saariaho, izvaja takšna zahtevna dela, kot je na primer *Moja domovina* B. Smetane, ki zahtevajo diha jemajočo natančnost in predstavljajo mojstrske priredbe del, ki jih običajno izvajajo celotni orkestri. Interpretacija teh del, ki so se

jih doslej lotili le redki harfisti, je doprinesla k njegovemu slovesu enega najustvarjalnejših in izjemnih glasbenikov svoje generacije.

De Maistre je nastopil z najpomembnejšimi orkestri pod dirigentsko palico eminentnih dirigentov, kot so Bertrand de Billy, Daniele Gatti, Kristjan Järvi, Philippe Jordan, Riccardo Muti, Andrés Orozco-Estrada, André Previn, Simon Rattle, Heinrich Schiff in Gilbert Varga. Nastopa na vodilnih evropskih festivalih, med drugim tudi na festivalih Schleswig-Holstein, Salzburg, Rheingau, Dunaj in Verbier ter na Budimpeškem pomladnem festivalu in Mozartovem festivalu Wurzburg. Pri komorni glasbi sodeluje z glasbeniki, kot so Diana Damrau, Mojca Erdmann, Daniel Müller-Schott, Baiba Skride, Arabella Steinbacher in Magali Mosnier.

Med vrhunci orkestrskih sodelovanj v tej sezoni omenimo obširno turnejo z orkestrom Academy of St Martin in the Fields, nastope s Simfoničnim orkestrom japonske RTV, Dunajskimi simfoniki, koncertno turnejo s Komornim orkestrom Basel ter debije s Filharmoniki iz Helsinkov, Kraljevimi filharmoniki iz Liverpoola ter Simfoničnim orkestrom Malmo. V tej sezoni ga čaka tudi svetovna premiera novega koncerta Krzysztofa Pendereckega, ki bo harfista ponovno združila z Orkestrom Pariz. Prav tako bo de Maistre s solo recitali nastopil v Šanghaju, Macau in Montrealu ter nastopil v duu z Diano Damrau na festivalih Schubertiade, Grafenegg in Istanbul, na Münchenskem opernem festivalu (Bavarska državna opera) ter v londonski dvorani Wigmore.

Leta 2008 je Xavier de Maistre podpisal ekskluzivno pogodbo z založbo Sony Music. Doslej je izdal dela Haydna, Rodriga, Ginastere in Debussyja; za slednjega je prejel tudi nagrado *echo* za instrumentalista leta 2009. Leta 2012 je izšel tudi posnetek *Notte Veneziana / Beneška noč*, posnetek baročnih koncertov z orkestrom Ensemble l'arte del mondo. Ta kritiško izjemno dobro sprejet posnetek se je povzpел med prvih deset na lestvicah klasične glasbe. Med njegovimi zadnjimi izdajami sta tudi DVD z Diano Damrau ter zgoščenka Mozartovih klavirskih koncertov,

prirejenih za harfo, z orkestrom Mozarteum Salzburg in dirigentom Ivorjem Boltonom.

Xavier de Maistre se je rodil v Toulonu in se pričel učiti harfo pri devetih letih. Študije je zaključil pri Catherine Michel in Jacqueline Borot v Parizu. Leta 1998 je prejel prvo nagrado na prestižnem Mednarodnem harfističnem tekmovanju v Bloomingtonu v Indiani. Takoj zatem je postal prvi francoski glasbenik, ki se je pridružil Dunajskim filharmonikom, kjer je ostal vse do leta 2010. Od leta 2001 poučuje na Akademiji za glasbo v Hamburgu ter redno izvaja mojstrske tečaje na Glasbeni šoli Juilliard v New Yorku, Univerzi Toho v Tokiu ter na londonskem Kolidžu za glasbo Trinity.

Xavier de Maistre igra na harfo Lyon & Healy.

Koncertna poslovalnica Narodnega doma Maribor napoveduje:

četrtek, 13. marec 2014, ob 15.00

Dvorana Union, Maribor

Cikel za mlade, red Furioso in izven

SPOZNAVAJMO NAČINE PETJA: A CAPPELLA

Vokalna skupina A-Kamela

torek, 18. marec 2014, ob 19.30

Dvorana Union, Maribor

4. abonmajski koncert Komornega cikla in za izven

TRIO ALBA

Livia Sellin, violina, Philipp Comploi, violončelo,

Chenhcheng Zhao, klavir

Spored: F. Schubert, E. Lalo, R. Schumann

petek, 28. marec 2014, ob 19.30

Dvorana Union, Maribor

4. abonmajski koncert Orkestrskega cikla in za izven

**ESTONSKI FILHARMONIČNI KOMORNI ZBOR
KOMORNI ORKESTER IZ TALINA**

Dirigent: Risto Joost

Spored: A. Pärt, E.-S. Tüür

Informacijska pisarna Narodnega doma Maribor:

vsak delavnik od 10.00 do 17.00, v soboto od 9.00 do 12.00
ter uro pred vsako prireditvijo.

Dvorana Union: uro pred vsako prireditvijo.

Tel.: (02) 229 40 11; (02) 229 40 50; 031 479 000; 040 744 122

E: vstopnice@nd-mb.si;

spletni nakup vstopnic: <http://nd-mb.kupikarto.si/>

www.nd-mb.si

Naklada: 500 kom • Brezplačen izvod

VEČER RADIO CITY